

סטנלי קוניץ

השירה נועדה למען החיים

סטנלי קוניץ, שהלך בימים אלה לעולמו והוא בן מאה ואחת, נמנה עם גדולי השירה האמריקנית המודרנית. הוא מת מיתת נשיקה, בשנתו, זקן פייטני ארה"ב, מי שהיה "שר השירה" של המדינה והוכתר בכל פרסי הספרות הנחשבים שלה. בראשית דרכו היה קוניץ, שנולד למשפחה יהודית בווסטר שבמדינת מאסאצ'וסטס, פורמאליסט, אך רק כאשר שבר את עול החרוזה והמשקל והחל לכתוב בנוסח חופשי, פרץ בבת אחת אל קהל קוראים רחב. בוגר אוניברסיטת הארווארד, שירת קוניץ בצבא האמריקני במלחמת העולם השנייה, וכשהשתחרר הורה בכמה וכמה אוניברסיטאות אך לא נשתעבר לכללי האקדמיה וקיים בקפדנות את חירותו האישית והרעיונית; לבסוף פרש בכלל מההוראה, השתקע עם אשתו הציירת בפרובינסטאון, מאסאצ'וסטס, בבית מוקף גינה שאותה טיפח באהבה עד יומו האחרון, ולדבריו העבודה בה היא שהקנתה לו אורך ימים מופלג כזה. ביצירתו נדרש לקיום האנושי, למאבק על שמירת צלם האדם בחברה מתועשת וטכנולוגית, הבוה לשירה ולעוסקים בה, ולא פחות מזה להיבטים הטרגיים של חיי הנישואים. אכן, אביו של קוניץ התאבד בטרם יצא בנו לאוויר העולם, והאם, שלא סלחה מעודה לבעלה על מעשה זה, ביערה את זכרו ממעונה ואסרה על בנה להעלות את שם אביו (סטירת הלחי שספג ממנה הילד בעברו על חוק הברזל הזה נחקק בשירתו).

קוניץ, שביקר עם רעייתו בישראל כאורח "משכנות שאננים" בירושלים, אמר על יצירתו: "השיר מופיע בדמות ברכה - 'כמו עליית נשמה הפורצת ואופפת את המחשבה' - כך ניסיתי לנסח בימי בחרותי. במרוצת השנים נוכחתי שמתנה זו של השירה לחיים היא מקור חיות והזנה ובלתי ניתנת לצפייה. האם אדם חי אפוא למען השירה? לאו דווקא, ההפך הוא הנכון: השירה נועדה למען החיים."

יום חזות קשה

אֲרוּעִים גְּדוּלִים מְשֻׁשִׁים וּבָאִים.
רְאִיתִי צִפְרֵי גוֹד
בְּמִסְפָּרִים חֲסְרֵי תִקְדִים
יִוֹדוֹת עַל מִשׁוֹר הַחוֹף,
מְנַקְרוֹת לְמִשְׁעֵי אֶת הַשּׁוּלִים.
עֲצוּמֹתֵי הַן מִשְׁפָּחָה בְּאֵהָלָן
מְצֻטְפָּפוֹת לִיד מְדוּרָה קֶטְנָה
מְמַתִּינֹת לְאוֹת הַלֵּא-וּדְאִי
לְחַדֵּשׁ אֶת הַמַּצְעֵד הָאֲרָף.

מ.ד.

הבלתי שקטים

לְפָנַי שָׁנִים אֲבֹדָתִי
אֶת כְּתוּבוֹת שְׁנֵי הוֹרֵי, שֶׁל שְׁנֵיהֶם.
אָבָא וְאִמָּא שׁוֹכְבִים
בְּעִירִסוֹתֵיהֶם הַזְּנוּחוֹת,
כְּמוֹסִים כְּחִפְרָפוֹרוֹת,
חֲשׂוֹכֵי בְּקוֹר.
אֵינִי צְרִיף לְהוֹעִיקָם.
בְּכַוּנוֹתֵי אֶת הָאוֹר
אֲנִי שׁוֹמֵעַ אוֹתָם זְעִים בְּאֵי-נַחַת
בְּמִקְוֵמוֹתֵיהֶם הַנְּפֹרְדִים,
כְּמוֹ בְּחַיִּים
רְחוּקִים זֶה מִזֶּה,
אֵינָם מְחַלְפִים דְּבָרִים
זוֹלָת בְּתַחוּם הַמִּשְׁתָּף
שֶׁל מַחֲשַׁבַת בְּנָם.
הֵם חוֹמְקִים בְּעַד חֲרָפִים צְרִים
וּבְנִפְחָ בְּהֶם פְּתֹאֵם רוּחַ מְגִבִּיהָ,
גּוֹלְשִׁים לְתוֹף מְעֵרַת הַרְפָּאִים שְׁלִי,
אוֹרְחִים לֹא קְרוּאִים, אֶף לֹא
בְּלִתֵּי אֶהוּבִים, שְׁלִיחִים אֲפֵלִים
שֶׁל הָאֵל כְּפוּל הַפְּנִים.

הדיוקן

אֲמִי לֹא סִלְחָה מְעוּדָה לְאָבִי
עַל-שׁוֹם שֶׁהִתְאַבֵּד,
בִּיחוד בְּזִמְנֵי כַּה-לֹא-נֹחַ
וּבְגֵן צְבוּרִי,
בְּאֵיבֵב הָהוּא
כְּשֶׁהִתְנַתֵּי לְהוֹלֵד.
הִיא נְעֵלָה אֶת שְׁמוֹ
בְּשִׂידָתָה הַעֲמֻקָּה בְּיוֹתֵר
וְלֹא אֲבֹתָה לְהַנִּיחַ לוֹ לְצֵאתָ,
אֶף כִּי יִכְלַתִּי לְשִׁמֵּעַ אוֹתוֹ הוֹלֵם בְּאֶגְרוֹפִיו.
כְּשִׁירְדָתִי מְעֵלִית-הַגַּג
וּבִידֵי דְיוֹקָן הַפִּסְטָל
שֶׁל נְכָרִי אֲרָף-שִׁפְתֵים
בְּעַל שִׁפְם נְהַדֵּר
וְעֵינַיִם עֲמֻקוֹת חוֹמוֹת מְאֻזְנוֹת,
קָרְעָה אוֹתוֹ לְגִזְרִים
בְּלֹא מְלָה אַחַת וְיַחֲדָה
וּסְטֵרָה לִי בְּחוֹקָה.
בְּשִׁנְתֵי הַשָּׁשִׁים וְאַרְבַּע
אֲנִי חֵשׁ שְׁלַחֲתִי
שֶׁדִּין צוֹרְבָת.

המריבה

הַמְלָה שֶׁהִגִּיתִי בְּכַעַס
כְּבֹדָה פְּחוֹת מְגִרְעִין הַפִּטְרוֹזִילָה,
אֶף דְּרָפָה נְמַתַּח נְתִיב
הַמוּבִיל לְקִבְרִי,
חִלְקָה זוֹ שֶׁנִּרְכְּשָׁה, וְתַמּוּרְתָה שְׁלֵמָה,
עַל גְּבֻעָה מְרֻסָּסַת רוּחַ בְּטִרְרוֹ
שֶׁם אֲרָנִים נְנַסִּים
מְשִׁקִּיפִים עַל הַמְּפָרֵץ.
בְּמַחְצֵית הַדְּרָף אֲנִי כָּבֵר מֵת דֵּי,
תּוֹעָה הַלָּאָה מְטֻבְעֵי שְׁלִי
וּמְלִפְתֵיתִי הַעֲזָה אֶת הַחַיִּים.
אֵלּוֹ יִכְלַתִּי לְבִכּוֹת, כִּי אֲזוּ בְּכִיתִי,
אֶף אֲנִי קָשִׁישׁ מְכֻדֵי לְהִיּוֹת
יְלָדוֹ שֶׁל מִישׁוֹ.
Liebchen
עַם מִי עָלֵי לְרִיב
זוֹלָת בְּלַחֲשֵׁת שְׁרָף שֶׁל אֶהְבָּה,
אוֹתָה שֶׁלֹּהֶבֶת אֲכֹזְרִית, חוֹרְגָת?

מאנגלית: משה דור

Liebchen - אהובה בגרמנית